

Sułowski Zygmunt Michał, ur. 2 V 1920 r. w Lublinie, zm. 12 II 1995 r. tamże, prof. dr hab., dziekan WNH, historyk.

W l. 1930-38 uczęszczał do Państwowego Gimnazjum i Liceum im. Stefana Batorego w Warszawie. W 1938 r. uzyskał maturę i rozpoczął studia na Politechnice Warszawskiej. Nie skorzystał z możliwości odroczenia służby wojskowej i w 1939 r. ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Artylerii Przeciwlotniczej w Trauguttowie k. Brześcia n. Bugiem. W l. 1941-43 był słuchaczem Państwowej Szkoły Budowy Maszyn II stopnia w Warszawie, a następnie do 1944 r. – Państwowej Wyższej Szkoły Technicznej. W grudniu 1944 r. podjął studia historyczne w ramach tajnego Uniwersytetu Ziem Zachodnich w Jędrzejowie i Kielcach. Od 1945 r. studiował historię i socjologię na UJ oraz rozpoczął studia na Politechnice Śląskiej, mającej tymczasową siedzibę w Krakowie. Te studia przerwał po przeniesieniu politechniki do Gliwic. W 1950 r. uzyskał tytuł magistra historii na podstawie rozprawy *Najstarsze dokumenty biskupstwa hobońskiego* („Roczniki Historyczne” 19(1950), s. 1-67), której promotorem był Józef Widajewicz. W 1950 r. podjął pracę na UAM w Katedrze Historii Słowiańszczyzny Zachodniej, kierowanej przez Gerarda Labudę. Zwolniony z pracy jako „obcy ideologicznie”, przeniósł się na KUL, gdzie podjął pracę od 1951 r. jako starszy asystent w Katedrze Dziejów Średniowiecznych i Nauk Pomocniczych Historii. W 1952 r. doktoryzował się na UJ na podstawie rozprawy *Rozgraniczenie Polski ze Słowiańszczyzną Połabską (Najstarsza granica zachodnia Polski)*, której promotorem był J. Widajewicz. W 1956 r. został mianowany docentem, w 1969 profesorem nadzwyczajnym, a w 1986 profesorem zwyczajnym. Od 1962 r. kierował Katedrą Dziejów Średniowiecznych i Nauk Pomocniczych Historii, a po jej podziale – Katedrą Metodologii i Nauk Pomocniczych Historii. W 1990 r. przeszedł na emeryturę, ale do końca życia prowadził zajęcia zlecone na KUL. W 1991 r. zorganizował w Wyższej Szkole Rolniczo-Pedagogicznej w Siedlcach Instytut Historii, którym kierował do 1992. W l. 1957-59 i 1966-68 pełnił funkcję prodziekana, a w 1974-81 dziekana WNH. W Senacie KUL przewodniczył Komisji ds. Nauki (1975-76) oraz Komisji Lokalowej (1977-78). W l. 1958-61 i 1963-64 był kierownikiem Sekcji i Zakładu Historii KUL. W l. 1957-58 przewodniczył Komisji Kontrolnej KUL. Był współzałożycielem Instytutu Geografii Historycznej Kościoła w Polsce oraz Ośrodka Obliczeniowego KUL. W l. 1969-76 należał do redakcji naczelnej *Encyklopedii katolickiej* (napisał 62 hasła). W 1964 r. został na KUL przewodniczącym Komisji Badań nad Początkami

Chrześcijaństwa w Polsce. Wszedł także do Rady Naukowej Międzywydziałowego Zakładu Historii Kultury w Średniowieczu KUL.

Początkowo zainteresowania badawcze Sułowskiego koncentrowały się wokół dziejów Słowiańszczyzny, Pomorza oraz Kościoła w Polsce w średniowieczu (*Najstarsza granica zachodnia Polski*, „Przegląd Zachodni” 8(1952), nr 3-4, s. 343-383; *Rozwój terytorialny Pomorza ku zachodowi*, „Z Otcłani Wieków” 21(1952), z. 3, s. 79-82; *Geografia dokumentu „Dagome iudex”*, „Slavia Antiqua” 4(1953), s. 232-251; *Geneza i upadek państwa Wieleńców – Luciców*, „Kwartalnik Historyczny” 70(1963), nr 2, s. 326-340; *Początki Kościoła w Polsce*, w: *Kościół w Polsce*, t. I, Kraków 1968). Drugim ważnym kierunkiem badawczym Sułowskiego była demografia historyczna oraz dzieje Lublina i Lubelszczyzny z uwzględnieniem problematyki demograficznej i wyznaniowej, dziejów lokalnych struktur kościelnych (*O potrzebie rejestracji metryk kościelnych*, ABMK 5(1962), s. 7-11; *Ocena XIX-wiecznych statystyk demograficznych Lubelszczyzny*, „Przeszłość Demograficzna Polski” 17(1986), s. 90-126; *Chrzest Polski. Struktura organizacji diecezjalnej Kościoła polskiego w wiekach średnich*, w: *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce*, t. I, Lublin 1968; *Początki organizacji kościelnej na Mazowszu*, w: *Jubileuszowa księga pamiątkowa 900-lecia diecezji. Cz. 1. Kościół płocki XI-XX wiek*, Płock 1975; *Diecezja przemyska w średniowieczu*, „Nasza Przeszłość” 46(1976), s. 11-28). Był autorem koncepcji monografii historycznej ruchu naturalnego Lubelszczyzny i regionów sąsiednich, a także autorem haseł z zakresu demografii i geografii historycznej zamieszczonych w *Słowniku starożytności słowiańskich* (t. I-IV, Wrocław 1961-70). W 1959 r. zawarł umowę z Lubelską Izbą Rzemieślniczą na opracowanie monografii historii rzemiosła województwa lubelskiego. W jej wyniku powstał szereg prac magisterskich pod jego kierunkiem dotyczących tego tematu. Znaczna część z nich została opublikowana.

Wielokrotnie wyjeżdżał na stypendia naukowe do Francji oraz Belgii. Wziął udział w międzynarodowych kongresach nauk historycznych (Lyon 1963, Wiedeń 1965, Cambridge 1968, Moskwa 1970, Warszawa 1978, Bukareszt 1980), a także w Kongresie Sławistów w Sofii w 1963 r., w kongresie demograficznym w Liège w 1973 i w międzynarodowym kolokwium Commission Internationale de Démographie Historique w Cluj (Rumunia) w 1977. Był członkiem licznych towarzystw naukowych krajowych i zagranicznych, m.in.: Commission Internationale d'Histoire Ecclésiastique Comparée, Centre Européen de Recherches sur les Congrégations et Ordes Religieux, Union Internationale pour l'Étude Scientifique de la Population. Czynnie działał w TN

KUL, pełniąc funkcję sekretarza generalnego (1972-74) i prezesa (1981-83) oraz w Lubelskim Towarzystwie Naukowym (w l. 1979-82 był przewodniczącym Komisji Historycznej). Należał do: Polskiego Towarzystwa Historycznego, Polskiego Towarzystwa Heraldycznego, Polskiego Towarzystwa Demograficznego, Sekcji Demografii Historycznej Komitetu Nauk Demograficznych PAN (od 1962 r., w l. 1975-86 jako przewodniczący), Instytutu Zachodniego w Poznaniu, Sekcji Sławistycznej Komitetu Nauk Historycznych PAN. Zasiadał też w komitetach redakcyjnych: „Rocznika Lubelskiego”, „Roczników Humanistycznych”, „Zeszytów Naukowych KUL”, „Przeszłości Demograficznej Polski”. W sumie opublikował 200 prac naukowych oraz popularnonaukowych, w których zwracał szczególną uwagę na geograficzne aspekty historii państw i narodów, zasięg migracji i osadnictwa, struktury terytorialne oraz konieczność ujęć kartograficznych problematyki historycznej. Był promotorem 145 magistrów i 5 doktorów.

Zmobilizowany w 1939 r., wziął udział w kampanii wrześniowej. Uczestniczył m.in. w walkach w obronie Warszawy i ewakuacji twierdzy Dęblin. Po wejściu wojsk sowieckich do Lwowa wrócił do Warszawy. W l. 1940-41 pracował jako księgowy w majątku Ceber k. Opatowa. W tym czasie związał się z ruchem oporu i w 1943 r. został zaprzysiężony jako żołnierz Armii Krajowej. W konspiracji przyjął pseud. Krzysztof Prawdzic. W 1944 r. uczestniczył w akcji „Burza”. W okresie studiów na UJ czynnie działał w Bratniej Pomocy Studentów UJ (tu zetknął się z K. Wojtyłą) oraz w Kole Naukowym Historyków Studentów UJ (w r. akad. 1947/48 był jego przewodniczącym), a także Kole Warszawiaków, Akademickim Kole Polskiego Czerwonego Krzyża i krakowskiej „Caritas Academica”. Podczas obchodów rocznicy Konstytucji 3 maja w 1946 r. został aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa. Zwolniono go na skutek interwencji rektorów UJ i Politechniki Śląskiej.

Od 1950 r. był członkiem Związku Nauczycielstwa Polskiego (ZNP) (1968-74 przewodniczący Oddziału Uczelnianego). W 1980 r. odszedł z ZNP i przystąpił do współorganizowania NSZZ „Solidarność”.

Został odznaczony: Złotą Odznaką Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich (1970), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Złotą Odznaką Związku Nauczycielstwa Polskiego (1973). W 1991 r. otrzymał od ministra edukacji narodowej nagrodę I stopnia za wybitne osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze.

AU KUL, RP, sygn. A-415; BU KUL, *Spuścizna po prof. Zygmuncie Sułowskim*, rps. 1902-1942; *Prof. Zygmunt Sułowski*, RHum 35(1987), z. 2, s. 5-9; J. Gawrysiakowa, M. Okoń, *Bibliografia prac Zygmunta Sułowskiego za l. 1950-90*, tamże, s. 11-20; U. Borkowska OSU, *Profesor Zygmunt Sułowski (1920-1995)*, ZNKUL 37(1995), nr 1-2, s. 137-140; P. Dymmel, *Zygmunt Sułowski (1920-1995)*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Heraldycznego” (1995), nr 13, s. 29-31; R. Kozyrski, PSB, t. XLV, s. 585-588; E.M. Ziółek, SBML, t. IV, s. 247-249; M. Wrzeszcz, *Człowiek służby do zatracenia. Profesor Zygmunt Sułowski (1920-1995)*, w: *W służbie nauki, wychowania i wartości. Szkice biograficzne o lubelskim środowisku naukowym*, Lublin 2015, s. 285-296.

Ewa M. Ziółek